

Slovenski List.

Neodvisno slovensko krščanskosocialno glasilo.

Štev. 2.

V Ljubljani, dne 28. novembra 1896.

Letnik I.

„Slovenski List“ izhaja vsako soboto. — **Naročnina** mu je za vse leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold. Posamične številke se prodajajo po 7 novč. — **Dopisi** pošiljajo naj se uredništvu „Slovenskega Lista“ v Ljubljani. — **Nefrankovani dopisi** se ne sprejemajo; rokopisi se ne vračajo. — **Naročnina, reklamacije in oznanila** naj se pošiljajo upravništvu „Slovenskega Lista“ v Ljubljani, Resljeva cesta šte. 5. — **Oznanila in poslanice** se računajo po ceni navadni v Ljubljani. Naročnikom 10 % ceneje. **O naši stvari more se govoriti z izdajateljem g. dr. V. Gregoričem** vsak ponedeljek in vsako sredo od 11. dopoldne do 2. popoldne.

Slovenska politika.

Ne bode dolgo in slovenski volilci stopijo zopet na volišče, da izvrše svojo najlepšo dolžnost. Pred očmi imamo prihodnje državnozbornske volitve. Danes, ko še niso duhovi tako razburjeni; danes, ko še lahko mirno in trezno razpravljamo, poskrbeti je mogoče za to, da se na slovenskih voliščih ne bodo zopet ponavljali prizori strasti in da se nasprotstvo ublaži. Le na ta način mogoče je najti pot k sporazumu in bratovski slogi.

Na Štajarskem, Koroškem, Goriškem, Primorskem in v Istri razvijala se bode volilna borba med dvema strankama. V jednom taboru bodo združeni vsi stanovi slovenski, držec v rokah krščanskosocialno in narodno zastavo, v drugem taboru stali bodo trdno kot skala stari naši liberalni in narodni nasprotniki Nemci in Lahi. Uspeh te borbe ob naši periferiji je tem gotovejši, ker bodo pokrajinski Slovenci složni in jedini. Le na Kranjskem si stojita dve stranki nasproti, ki c miru in spravi nočeta ničesar slišati. Tu je treba nekaj storiti; tu je treba najti pot, po kateri bi prišli do zaželjenega sporazuma in sloge pri bodočih državnozbornskih volitvah.

Koliko blagega sadu bi ta sloga rodila, koliko koristila Slovincem sploh, sosebnost z ozirom na politiko in razmerje do vlade, to se ne daje danes približno preračunati. Ko bi ob letu delali bilancijo, spoznali bi vsi, da smo mnogo moči in napora uležili v pozitivne uspehe, da nam je vsaka moč donasala koristi na vsakem polju, tako na političnem, tako na narodnem.

Prvi korak storiti morajo državni poslanci slovenski. Resen razgovor o položaju, ne oziraje se na osebe, privede gotovo do sloge. V jedni točki morali bi se najprvo združiti, a to

je v tem, da vsi, kakor so vsi zastopniki jednega naroda, stopijo v jedno kolo. Ta pot ni tako težavna in s trnjem posuta. Le vsakdo naj malo pozabi, le vsakdo naj pomisli, da je za priboritev naših teženj treba skupne akcije in da ima naša delegacija le takrat polnoveljavo, ako je jedina. Mi upamo, da si v teh mislih naši državni poslanci morajo podati bratski roke, ker to želi in zahteva narod in ker so nam v slogi zagotovljeni pozitivni uspehi. Kdor se ne bi hotel temu načelu pokoriti, njega ne bi smel narod upoštevati kot svojega kandidata pri bodočih državnozbornskih volitvah.

Ta korak zjedinenja naših poslancev v jeden klub, mora se pa takoj izvršiti, da bodo imeli volilci pred seboj že storjeno dejstvo, ne pa imaginarne obljube kakega bodočega kluba. Poslanci, zastopajoči obmejne pokrajine, so iskreni nositelji in glasniki naše ideje. Tem težavnejši je položaj na Kranjskem, v srcu Slovenije, kjer bi moralo narodno življenje biti uzor složnega delovanja; težavneje je napraviti slogo na Kranjskem, kjer se stranski čim dalje oddaljujeta, a ne približujeta, kjer strasti prekipevajo na veliko škodo slovenskemu narodu. Toda tudi na Kranjskem ne smemo izgubiti vsega upanja v boljše čase. Glasovi, ki nam tako mnogoštevilno prihajajo iz vseh pokrajin, so nam dokaz, da narod želi miru in sloge, in s tem moramo računati. Misel, da bode naš list zastopal nekako strankarsko stališče, je napačna. Naše načelo je združevanje. Ker pa do sedaj našemu programu nihče ni nasprotoval, menimo, da se lahko vsakdo zjedini v tem zmislu. Kandidat, katerega bode list podpiral, mora biti naroden, krš-

čanskosocialen, to je delovati mora na to, da se socialne razmere v državi jedino le rešijo na podlagi prave krščanske pravičnosti in ljubezni ter da mora krščanstvo uplivati povsod v našem javnem življenju. Da se doseže ta narodni in socialni namen, stopiti mora v jedno zvezo s svojimi tovariši, to je v jeden jugoslovanski klub. To zjedinenje naših narodnih poslancev je neovržen pogoj, da se dosežeta poprej izrečena namena. Osobno uprašanje je nam tuje in nikdo naj ne misli, da zasledujemo morebiti kake osobne koristi.

Narod naj prvi govori. V ta namen se naj osnuje krajevni volilni odbori; iz teh izvoli se osrednji volilni odbor, in temu naj se javijo kandidati. Po volilnih shodih lahko vsak kandidat razvija svoj program, namen volilnega in volilnih odborov je pa poučevati ljudstvo, nikakor pa ne narekovati. Vsak volilni odbor ima le izvrševalno nalogo, nikdar pa diktatorsko. Če se bode narodu tolmačilo, kaj je prava narodnost, kaj je krščanski socializem in kako neizmerno nam škoduje nesloga, je nemogoče, da bi se našel kdo, ki bi nasprotoval našemu programu. Do volilcev pa je, da vsako neslogo v kali zaduše. Res je, da bodo nastajale in vladale razlike med posameznimi ljudmi, dokler bode stal človeški rod; tudi med poslanci se mnenja ne bodo vedno ujemala. Toda razlika mnenja v posamičnem slučaju ne sme podirati celokupnega smotra. Uzemna korist narodova ne sme nikdar škodovati radi posameznih članov, zakaj v korist skupne koristi, v prid slogi moramo žrtvovati svoje malenkostne osobne razlike.

V tem zmislu vrši se tudi naša organizacija, v tem zmislu bode tudi naš list postopal.

Bog in narod!

Kako se ljudje pozdravljajo.

Spisal Anton Trstenjak.

(Dalje.)

Arabec pozdravlja višjega Arabca z besedami: „Selâm alejkum“ („Mir bodi z vami!“) in polaga pri tem levo roko na prsi. Pozdravljeni Arabec pa odgovarja: „Alejkum es — selâm.“ (Z vami bodi mir!). Kakor vidimo, to je lepo in spodobno pozdravilo in odzdravilo.

Na severni strani Evrope žive Holandci, ki se pozdravljajo z besedami: „Šmalakeliks e eden,“ to je: „Dober tek!“ S tem še nismo vsega povedali, toda predno nadaljujemo, moramo še nekaj omeniti.

IV.

Judje imajo svoje sinagoge, kakor mi kristjani svoje cerkve. Ko sem še v šolo hodil, mikalo me je zelo videti Jude v sinagogi, v kateri se molijo Bogu s pokrito glavo ter tako čudno mrmrajo svoje molitve bolj skozi nos, kakor pa skozi usta. Reklo se mi je, da se tudi jaz, če pridem v sinagogo, ne smem odkriti. In res, nekoga večera je bilo, jaz stopim v tempelj, ki je bil ves razsvetljen, in Judje so imeli vsi klobuke na glavi. Mene je moj klobuk silno tiščal, vendar se nisem spozabil in sem ga obdržal na glavi. Judje so nespodobno sedeli po klopek; nekateri

so celo kazali hrbet proti oltarju, vsi pa so čudno mrmrali. Glejte, kakor se ti Judje držé svoje stare navade, da se ne odkrivajo v svojem templjnu, tako je tudi bila pri nas navada, da se ljudje v javnih prostorih, to je v gostilnicah in krčmah niso odkrivali. Bilo je lansko leto, ko sem sedel v čedni ljubljanski gostilnici, in takrat je tudi prišel v to gostilnico obedovat star mož z naših planin. Pogovarjala sva se o Ljubljani in na zadnje mi je rekel: „Glejte, kako se svet izpreminja. Prejšnje čase sedeli so gospodje s pokrito glavo v ljubljanskih gostilnicah, in danes? Danes ga ni več naobraženega človeka, ki bi obedoval s pokrito glavo v krčmi. Še kmet se rad odkriva.“ Tako je govoril moj tovariš in dobro je govoril. In danes terja od nas lepa navada, da se odkrijemo, kadar stopimo v tujo hišo.

V hišah in dvoranah smo navadno z odkrito glavo, zakaj spodobi se, da se vselej, brž ko stopimo v sobo, najprvo odkrijemo. V državnem zboru dunajskem sede naši poslanci z odkrito glavo. V drugih parlamentih imajo zopet druge navade. V angleškem parlamentu sede poslanci s pokrito glavo, torej s klobukom na glavi. Ameriški poslanci celo jedo in pijó v parlamentu. In to so naobraženi narodi. Na zborih, kjer se radi nemira ne more zborovanje

vršiti, pokrije se predsednik in da s tem znamenje, da je zaključil zborovanje.

Kdaj so se ljudje začeli odkrivati, tega ne vemo natanko in to je tudi težko določiti. Bog vedi kako stara ta lepa navada ni; bržkone je iz 16. ali 17. stoletja. Na neki stari podobi iz 15. stoletja vidimo prvič moža z odkrito glavo in po tem sodimo, da so se že v 15. stoletju jeli odkrivati. Vender je takrat bila navada, da so se le nižji ljudje odkrivali višjim, dočim je dandanes ta navada zelo splošna med vsemi ljudmi brez razločka stanu in imenitnosti. V obče smemo reči, da je ta lepa navada stara kakih 300 let. Ker pa je ta navada kaj lepa, razširila se je hitro po vesoljnem svetu ter se udomačila pri vseh naobraženih narodih.

Kako se pri nas odkrivajo, to je zelo različno. Glavna reč je, da se človek spodobno odkrije. Ni ravno treba, da bi mahal s klobukom ali s kapo do zemlje; a tudi ni lepo, ako se kdo le s prsti dotakne klobuka. Vsakdo ve sam kako bode prav; kdor pa še ne ve, naj gleda druge, ki to že znajo. Glavo pač treba odkrivati. Jaz sicer vem, da ne bodemo in da ne moremo preobrniti celega sveta s temi nauki, ali toliko vsaj smemo pričakovati, da neha stara nemarnost in malomarnost v odkrivanju. Istina je, da se veliki gospodje ne odkrivajo kakemu roko-

Za kaj se bore slovenski delavci.

(Iz delavskih krogov).

Kdor ne pozna vsaj nekoliko položaja in razmer, v katerih životari dandanes delavski stan, temu se zelo čudno zdi, zakaj da se delavci po svetu toliko zanimajo za javno življenje. Životareč po raznih tvornicah in rudnikih, so delavci kakor mornarji na razburkanem, viharjem morju. Morje časa, ki se pojavlja v razburjenih valovih nenasitnega kapitalizma, hoče nas kot žrtev potopiti v svoji globočini. Kakor si pa želi mornar v hudem viharju varnega zavetišča, da ga obvaruje pogina, tako si želi tudi delavsko ljudstvo zavetišča pred požrešnimi valovi kapitalizma.

Da je socialni položaj delavcev najžalostnejši izmed vseh stanov, o tem menda ni potreba izgubljeni besedi. Ni čuda torej, da so bili ravno delavci prvi, ki so pričeli današnje tako pereče socialno gibanje.

Delavci, povsod brezpravni in od vsakogar poniževani in teptani stan, niso mogli dalje ostati mirni, videvši, kakó kapitalisti bogaté ob njihovih žuljih.

Delavsko ljudstvo je pa tudi spoznalo, da je ravno ono tista sila, katera z delom svojih rok proizvaja iz mrtve grude imetje in blagostanje človeški družbi. Brez dela ni ničesar, po delu vse! Toda vkljub temu, da je telesno delo tolike vsestranske važnosti, skrbi se najslabše za one slojeve, ki to delo izvršujejo.

Današnja družba se zelo rada ponaša z vsestranskim napredkom in naobrazbo. Res, čudovito je napredoval človeški um. Bliskoma švigajo misli v najdalje kraje sveta; parni stroji, stroji za izdelovanje raznega blaga, železnice, knjigotiskarstvo i t. d., vse to je delo človeškega uma.

Toda vkljub vsem iznajdbam in naobrazbenosti človeški rod v svojem blagostanju nazaduje vedno bolj in bolj. Uzroka temu seveda ni iskati v splošni naobrazbi in napredku raznih iznajdeb, kakor si še danes domišlja marsikak delavec, pa tudi še kdo drugi. Uzroka temu nam je iskati najprvo v tem, da so ljudje pozabili na krščansko načelo ljubezni do bližnjega. Ker so ljudje, posebno v zgoraj bližječih se krogih, pozabili na to, da smo vsi ljudje na svetu bratje in da se moramo med seboj spoštovati, je naravna posledica tega to, da zatira mogočnejši slabejšega, ne brigajoč se za njegove potrebščine. Od tod prihaja tudi to, da so razne iznajdbe le v korist posamičnim kapitalistom. Po načelu krščanske pravičnosti moramo smatrati za resnico, da razni stroji nimajo namena koristiti posamičnim ljudem, marveč njihov namen je, olajševati ljudstvu njegovo telesno delo in širiti blagostanje med vse ljudi. Ker so vse iznajdbe

le v korist nekaternikom, prikrajšano je s tem ljudstvo na vsej črti glede na blagostanje. Posestniki raznih tvornic skušajo, kolikor se največ da, izkoristiti svoje stroje in pri njih delujoče ljudi. Prav nič ne gledajo na to, je li v njihovih delavnih prostorih zdravo za delavce ali ne. Njih čisto nič ne briga, kako izhaja delavec s svojim bornim zaslužkom, samo da si sami polnijo svoje žepe; kaj njim mari delavca. Toda to ne sme več tako dalje iti. Delavci moramo skušati, da se organizujemo v tesno zvezo, da moremo tako braniti sami sebe. Od postavodajalnih zastopov moramo pa zahtevati, da nam dadé potrebno in zadostno varstvo. Osemurni delavni čas po nezdravih tvornicah in rudnikih, zavarovanje za bolezn, pohabljenosti, starosti in onemoglosti, dobro in popolno obrtno nadzorstvo, katero naj bode urejeno po krščanskosocialnem načrtu, to so naše zahteve. Zahtevamo tudi, da se za rudokope nastavi posebno rudniško nadzorstvo. Uvesti se mora strog nedeljski počitek, kakor tudi zakonito varstvo, izvrševati delavcem svobodno vse mandate, katere jim naklada dolžnost ali pa korist. Skrbeti se mora za splošno delavsko naobrazbo; zato pa morajo biti šole tako urejene, da jih morejo obiskavati do najvišje naobrazbe tudi delavski otroci. Pouk v vseh šolah bodi brezplačen in urejen po krščanskih načelih. Skrbi naj se tudi za strokovno naobrazbo delavcev; zato naj se ustanovljajo strokovne šole. Skrbi naj se tudi za to, da se razbremeni ženska; zato naj se omeji žensko delo, posebno ono, ki škoduje njenemu zdravju in jo odteguje od njene dolžnosti kot gospodinjo in mater. Vse to in še veliko drugega zahtevamo, da uredi država, katere namen in dolžnost je, braniti slabjšega nasproti močnejšemu, pravico proti krivici. Da dospejo delavci v zavetišče boljših časov, nujna je potreba, da se strogo organizujejo vsi v krščanskosocialna društva. Tam naj se spoznavajo, bodrijo, poučujejo ter se tako pripravljajo in uzgajajo ustrajnemu boju za boljšo prihodnost. Krščanskosocialna organizacija bodi delavcem zaželjeno zavetišče, v katerem si bodo rešili iz razburkanih valov sedanjih razmer svoje dostojanstvo, čast in poštenje ter si priborili boljših časov. V tem zmislu budi tudi ti, dragi „Slovenski List“, naše delavsko ljudstvo k ustrajnosti in samozavesti. Drži visoko in neustrašeno zastavo krščanskega socializma, vodi pod to zastavo naš mili delavski slovenski narod k slavni zmagi proti vsem njegovim nasprotnikom!

Izvorni dopisi.

Od nekod. Reči smemo: Hvala Bogu, da se je vender porodil že davno potreben „Slovenski List“, ki obeta delovati na pravi krščanski in narodni podlagi in ki le kot tak

sme pričakovati vesele bodočnosti. A težavno nalogo bode imel, ker bo moral pisati v mirnem, krščanskem duhu, popolnoma objektivno, preziraje osebnosti, česar so časniki le poredkoma vajeni, kar pa v naših sedanjih slovenskih razmerah moramo doseči skušati, da se razdraženi duhovi pomirijo. Torej bodimo potrpežljivi, varujmo se zabavljanja in vedno imejmo pred očmi, da smo maloštevilni narod, ki le v slogi more upati boljše bodočnosti. Uredniku trebalo bode objektivnega postopanja in posebne previdnosti, ker se morda primeri, da se urinejo mej sodelavce nalašč tudi taki, ki bi laži poročali, samo da bi list smešili. Take treba naravnost in odkritosrčno odpraviti, in ni se bati zamere. Novi list bode pač imel sila veliko nasprotnikov, ako se bo držal strogo krščanske pravice, kakor obeta.

„Slovenski List“ je razvil svoj program, s katerim smemo biti zadovoljni. A uprašanje je, kako se bo izvrševal. Sam urednik tega ne more storiti. Potreboval bo sotrudnikov, ki imajo biti resni politiki na podlagi krščanske pravičnosti, Vsakemu dati in pustiti, kar mu gre, a varovati se posebno osebnega zabavljanja. Krščanski socialisti morajo se posebno ozirati na nižje staneve, ker ti so v potrebi in potrebujo pouka in pomoči, kar pa ne ugaja navadno premožnejšim — kapitalistom. Ravno mej temi so tudi najhujši nasprotniki krščanskih, kakor sploh vseh socialistov. V jeden in isti koš mečejo krščanske socialiste in socialne demokrate. Ko bi prve podpirali, zabranili bi morda revolucijo, na katero delajo drugi. Tako ravnanje se bo bitko kaznovalo.

Žalostno je za nas, da se od mnogih strani ovira krščanski socializem. In tu je treba pazljivosti. Kdor ne more ali ne sme hoditi pota krščanskega socializma očitno, naj na tihem dobro stvar podpira, ker samo govoričenje o krščanskem socializmu prav nič ne pomaga, ako se mora odjenjati, kadar se ima v dejanju izpolnjevati to, kar se je prej tako lepo zagovarjalo, kakor se je to pripetilo v polpreteklem času, ko je nekdo, ki se sam šteje med prve krščanske socialiste, kmetom razlagal pomen krščanskega socializma, a čez 14 dni je v dejanju sam zatajil svoja prejšnja izvajanja. Kakor je prej trdil, da se morajo nižji stanovi, posebno kmetje, poučevati o svojih zahtevah; tako je malo pozneje pritrtil, da kmet naj molči in naj bodi mrtvo orodje višjih zapovedovalcev. Zakaj tako? Morda je to temu bil znan krščanski socializem le v teoriji, v praksi pa ne; ali pa mu je bilo po njegovem stanu prepovedano značajnemu biti, ako hoče sedanji kruh še dalje uživati. Take vrste sotrudniki dobri stvari le škodujejo. In v tem oziru je velikanska naloga urejevanje dobrega lista, ker brezpogojno ni nikomur zaupati. Noben

delcu ali težaku, kakor se spodobi, četudi jih rokodelec ali težak pozdravlja udano in spoštljivo. Ali to nas ne sme motiti. Prišel bode že čas, da bomo tudi tu dosegli ravnopravnost. Kdor hoče veljati za naobraženega in spodobnega človeka, ta naj se odkriva. Naše ljudstvo ve, da taki ljudje ne ravnajo prav, ki se ne odkrivajo, in zato jim pravi, da imajo „tičke“ pod klobukom ter se bojé, da bi jim odleteli izpod klobukov, ako bi se odkrili; ali pa se bojé, kakor zopet pravi naš narod v svoji hudomušnosti in nagajivosti, da se jim ne bi prehladili tisti majhni prebivalci na glavi, katerih nima rad nobeden človek, še berač ne.

V.

Ako se srečata dva Slovenca, pozdravljata se navadno z besedami: „Pohvaljen bodi Jezus Kristus!“ na kar se odzdravlja s primernimi besedami: „Na veke. Amen!“ ali pa tudi: „Amen. Na veke.“ Zjutraj vošči Slovenec Slovincu: „Dobro jutro!“ na kar mu drugi lahko odgovori z besedami: „Dobro jutro!“ ali pa tudi: „Dobro jutro Bog daj.“ ali pa samo: „Bog ga daj.“ Po dnevi veljajo navadno pozdravi: „Dober dan!“ in primerni odzdravi: „Dober dan!“ ali: „Dober dan Bog daj!“ ali: „Bog daj dober dan!“ ali pa samo: „Bog ga daj!“ Proti večeru želi

Slovenec Slovincu: „Dober večer!“ in po zdravljeni Slovenec takisto vošči: „Bog daj dober večer!“ ali pa tudi le: „Bog ga daj!“ Takisto si tudi voščimo; „Lahko noč!“ Slovenski kmet je priden in delaven, kajti o njem velja že stari pregovor: „da dela, kakor bi imel vedno živeti, in da moli, kakor da bi imel jutri umreti.“ Slovenski kmet opravlja svoja težavna dela o pravem času: na polju, v vinogradih, na travnikih; sploh povsod, kjer mu je delati treba. In tudi tu ima on svoje pozdrave. Na Pohorju imajo lepo navado, da tisti, ki ide mimo delavcev na polju, vošči tem delavcem: „Srečo dobro!“ Drugod po Slovenskem pa pozdravljajo delavce na polju z besedami: „Bog daj srečo!“ in odzdravljajo navadno: „Bog jo daj!“ Ako težaki opravljajo kako posebno težavno delo, kličejo jim navadno: „Bog pomagaj!“ kar se tudi večkrat sliši o drugih prilikah in je vsekakor lep pozdrav. Okoli Škofje Loke, to je blizu Ljubljane na Kranjskem, pozdravljajo se tudi z besedami: „Kak kak?“ in odzdravljajo z besedami: „Tak tak.“

VI.

Navadno pravimo, da je oko ogledalo človeške duše. In res, na obeh spoznamo dostikrat človeka, kakšen je v duši in srcu svojem. Saj

tudi tu pravi naš stari pošteni pregovor: Oko in lice kaže vrednost device. Ako se dobra prijatelja nista videla že več let in ako se spet vidita, bere se jima na licu in očeh veselje, katero čutita v srcu. Podasta si roke ter se pozdravita po stari slovenski navadi. Skrbna in dobra mati, kateri se je po dolgih letih od daleč, iz tujine, vrnil sin domu, ne drži rok na hrbtu, ampak objame ga, razjoče se od veselja in ga srčno pozdravi z besedami: „Bog te sprimi!“ In ako mora sin uzeti slovo od nje in ako mora oditi z očetovega doma širom sveta, zalesketajo se svetle solze v materinih očeh in vsi domači mu voščijo: „Srečno pot!“ ali pa: „Srečno hodi!“ Kaj ne, ljubi moj bralec, to so same navadne besede, in vender, če so še tako priproste, izkusil si morda že sam, kako so ti dobro dele in kako so te okrepcale! Mej naobraženimi Slovenci je navada, da si o slovesu kličejo: „Na svidenje!“ to je želé si, da bi se zopet videli.

Tako tudi veruje naš narod na svidenje na onem svetu. Stari Slovenci so verovali v raj, kar nam še danes priča beseda „rajnki“. Verovali so, da vsak Slovenec pride po smrti v raj, in zato so rekali, da mrtvec pride v raj, da je „rajnki“. Od tod je torej ta beseda.

(Dalje prihodnjic.)